

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23.07.2019, sp. zn. 27 Cdo 4593/2017, ECLI:CZ:NS:2019:27.CDO.4593.2017.1

Číslo: 37/2020

Právní věta:

Zastoupení právnické osoby členem statutárního orgánu je zastoupením svého druhu (sui generis), na něž nedopadá ani úprava smluvního zastoupení (§ 441 až 456 o. z.), ani úprava zastoupení zákonného (§ 457 až 488 o. z.).

Překročí-li člen statutárního orgánu právnické osoby zástupčí oprávnění, anebo zastoupí-li právnickou osobu, ačkoliv k tomu není podle zakladatelského právního jednání oprávněn, může právnická osoba takové jednání dodatečně schválit. Jelikož člen statutárního orgánu není smluvním zástupcem, budou se pravidla pro dodatečné schválení řídit ustanovením § 440 o. z., nikoliv (i) ustanovením § 446 o. z. (výjimku může představovat situace, kdy člen statutárního orgánu bude jednat jako zmocněnec v souladu s § 164 odst. 2 in fine o. z. a překročí plnou moc). Ustanovení § 431 o. z. nelze na překročení zástupčího oprávnění členem statutárního orgánu právnické osoby aplikovat.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 23.03.2019

Spisová značka: 27 Cdo 4593/2017

Číslo rozhodnutí: 37

Číslo sešitu: 3

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Právnická osoba, Statutární orgán, Zastoupení

Předpisy: § 163 o. z.

§ 164 o. z.

§ 431 o. z.

§ 440 o. z.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud k dovolání žalobkyně zrušil rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 23. 5. 2017, sp. zn. 57 Co 31/2017, jakož i rozsudek Okresního soudu v Opavě ze dne 2. 11. 2016, sp. zn. 117 C 15/2016, a věc vrátil Okresnímu soudu v Opavě k dalšímu řízení.

I. Dosavadní průběh řízení

1. Žalobou podanou u soudu dne 28. 1. 2016 se žalobkyně domáhá na žalovaných, aby jí společně a nerozdílně zaplatili 1 200 000 Kč s příslušenstvím jako bezdůvodné obohacení, které od ní přijali jako plnění ze smlouvy o budoucí smlouvě. Tuto smlouvu za žalobkyni podepsal toliko jeden jednatel, ačkoli za ni byli oprávněni jednat pouze dva jednatele společně. Podle žalobkyně tak smlouva o budoucí smlouvě nikdy nevznikla.

2. Okresní soud v Opavě rozsudkem ze dne 2. 11. 2016, č. j. 117 C 15/2016-90, žalobu zamítl (výrok I.) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok II.).

3. V záhlaví označeným rozsudkem Krajský soud v Ostravě k odvolání žalobkyně rozsudek soudu prvního stupně potvrdil (první výrok) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (druhý výrok).

4. Soudy obou stupňů vyšly z toho, že:

[1] Podle zápisu v obchodním rejstříku jsou statutárním orgánem žalobkyně dva jednatele. Prvním jednatelem je L. H., druhým jednatelem se stal ke dni 16. 1. 2014 G. F. Jménem společnosti jednají oba jednatele společně. Podepisování za společnost se děje tak, že k vytištěné nebo napsané obchodní firmě společnosti připojí jednatele svůj podpis. Tento zápis do obchodního rejstříku byl proveden ke dni 4. 2. 2014.

[2] Dne 20. 3. 2014 podepsali žalovaní jako budoucí převodci a L. H. za žalobkyni jako budoucí nabyvatelku listinu označenou jako smlouva o budoucí smlouvě č. 20/03/2014/A (dále též jen „smlouva“).

[3] Předmětem smlouvy byla dohoda o uzavření „smlouvy o převodu práv k vynálezu - elektrolyzéru pro výrobu vodíku - včetně patentu“ a stanovení souvisejících podmínek. Cena za tento převod byla sjednána částkou 10 000 000 Kč. Žalobkyně se zavázala uhradit první část ceny ve výši 1 000 000 Kč do 28. 3. 2014 a druhou část ceny ve výši 200 000 Kč do 28. 4. 2014.

[4] Žalobkyně zaplatila žalovaným podle smlouvy „dvěma platbami, které byly realizovány přibližně do pěti týdnů od podpisu smlouvy“, částku 1 200 000 Kč. Žalovaní jí tuto částku ani přes výzvu dosud nevrátili.

5. Na takto ustaveném základě odvolací soud ve shodě se soudem prvního stupně uzavřel, že k bezdůvodnému obohacení žalovaných na úkor žalobkyně nedošlo.

6. Soudy obou stupňů zdůraznily, že podle zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „o. z.“), vystupují statutární orgány jako zástupci právnické osoby.

7. Odvolací soud se zcela ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, podle něhož je možné § 440 o. z. aplikovat i v případech překročení zástupčího oprávnění statutárního orgánu (jeho členů).

8. Rozhodující podle odvolacího soudu bylo, že „žalobkyně podle smlouvy plnila, čímž bez zbytečného odkladu smlouvu o budoucí smlouvě schválila, a s účinky ex tunc zhojila překročení zástupčího oprávnění L. H., který smlouvu podepsal sám, ač tak měl podle veřejného rejstříku učinit společně s G. F. Žalobkyně tedy plnila, k čemu ji právní jednání zavazovalo“.

9. Odvolací soud se též ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, podle něhož i kdyby žalobkyně smlouvu dodatečně neschválila, zavazovala by smlouva L. H., který podle ní žalovaným také plnil. Způsobil-li L. H. tímto jednáním žalobkyni nějakou škodu, musí se její náhrady žalobkyně domáhat vůči němu, nikoliv vůči žalovaným.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

10. Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), majíc za to, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení (v rozhodovací praxi odvolacího soudu dosud nevyřešené) otázky hmotného práva, „zda lze aplikovat ustanovení § 440 o. z. o překročení zástupčího oprávnění i na jednání statutárního orgánu právnické osoby nebo jeho členů, anebo zda ustanovení o jednání statutárního orgánu nebo jeho členů za právnickou osobu představují ustanovení speciální, jež vylučují aplikaci ustanovení § 440 o. z.“.

11. Podle názoru dovolatelky ustanovení § 440 o. z. nelze aplikovat na jednání statutárních orgánů právnických osob, neboť jednání statutárního orgánu „nelze v žádném případě srovnávat se zastoupením smluvním, zákonným či opatrovnickým... Statutární orgán právnické osoby přímo vyjadřuje vůli této právnické osoby a nezastupuje právnickou osobu tak, jako zastupuje jinou osobu, např. zástupce na základě plné moci“. Aplikaci obecných ustanovení o zastoupení (včetně § 440 o. z.) „brání existence zvláštní zákonné úpravy, zejména § 151 odst. 2 o. z., § 159 o. z. a § 162 až § 164 o. z.“ a též skutečnost, že zápis způsobu jednání statutárního orgánu do veřejného rejstříku by zcela ztrácel smysl.

12. Dovatelka se neztotožňuje ani se závěrem soudů, který přijaly „bez jakéhokoliv provedeného dokazování a navzdory tvrzením dovolatelky“ a podle něhož uhrazením částky 1 200 000 Kč dovolatelka dodatečně jednání L. H. schválila. Právní jednání, jež učinil člen statutárního orgánu samostatně, ač měl jednat společně s jiným členem statutárního orgánu, musí schválit orgán k tomu příslušný. Tím je podle dovolatelky zásadně statutární orgán právnické osoby. Dodatečné schválení jednání L. H. tedy mohl učinit pouze statutární orgán dovolatelky, k čemuž však nikdy nedošlo.

13. Měl-li být smlouvou namísto dovolatelky vázán pouze L. H., jak pro případ dodatečného neschválení dovodil odvolací soud, vzniklo žalovaným na úkor dovolatelky bezdůvodné obohacení, neboť peněžní prostředky převedené na účet žalovaných patřily dovolatelce, nikoliv L. H. Dovatelka, odkazujíc na § 440 odst. 2 o. z., však má za to, že smlouvou není vázán ani L. H. Způsob jednání statutárního orgánu dovolatelky byl ke dni podpisu smlouvy zapsán v obchodním rejstříku, žalovaní proto nemohli být v dobré víře, že L. H. je oprávněn dovolatelku sám zastoupit.

14. Dovatelka navrhuje, aby Nejvyšší soud rozsudky soudů obou stupňů zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

15. Žalovaní ve vyjádření k dovolání argumentují správností závěrů rozsudku odvolacího soudu a navrhují, aby Nejvyšší soud dovolání „odmítl či zamítl“.

III.

Přípustnost dovolání

16. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř. pro řešení dovolatelkou otevřené otázky aplikace § 440 o. z. na právní jednání učiněné za právnickou osobu členem jejího statutárního orgánu, v rozhodování odvolacího soudu dosud neřešené.

IV.

Důvodnost dovolání

17. Podle § 161 o. z., kdo zastupuje právnickou osobu, dá najevo, co ho k tomu opravňuje, neplyne-li to již z okolností. Kdo za právnickou osobu podepisuje, připojí k jejímu názvu svůj podpis, popřípadě i údaj o své funkci nebo o svém pracovním zařazení.

18. Podle § 162 o. z. zastupuje-li právnickou osobu člen jejího orgánu způsobem zapsaným do veřejného rejstříku, nelze namítat, že právnická osoba nepřijala potřebné usnesení, že usnesení bylo stíženo vadou, nebo že člen orgánu přijaté usnesení porušil.

19. Podle § 163 o. z. náleží statutárnímu orgánu veškerá působnost, kterou zakladatelské právní jednání, zákon nebo rozhodnutí orgánu veřejné moci nesvěří jinému orgánu právnické osoby.

20. Podle § 164 o. z. může člen statutárního orgánu zastupovat právnickou osobu ve všech záležitostech (odstavec první). Náleží-li působnost statutárního orgánu více osobám, tvoří kolektivní statutární orgán. Neurčí-li zakladatelské právní jednání, jak jeho členové právnickou osobu zastupují, činí tak každý člen samostatně. Vyžaduje-li zakladatelské právní jednání, aby členové statutárního orgánu jednali společně, může člen právnickou osobu zastoupit jako zmocněnec samostatně, jen byli zmocněni k určitému právnímu jednání (odstavec druhý).

21. Podle § 431 o. z. překročí-li zástupce podnikatele zástupčí oprávnění, podnikatele právní jednání zavazuje; to neplatí, věděla-li třetí osoba o překročení nebo musela-li o něm vědět vzhledem k okolnostem případu.

22. Podle § 440 o. z. překročil-li zástupce zástupčí oprávnění, zavazuje právní jednání zastoupeného, pokud překročení schválí bez zbytečného odkladu. To platí i v případě, kdy za jiného právně jedná osoba, která k tomu není oprávněna (odstavec první). Není-li právní jednání bez zbytečného odkladu schváleno, je osoba, která právně jednala za jiného, zavázána sama. Osoba, se kterou bylo jednáno a která byla v dobré víře, může na jednajícím požadovat, aby splnil, co bylo ujednáno, anebo aby nahradil škodu (odstavec druhý).

I. K postavení členů statutárního orgánu právnické osoby

23. S účinností od 1. 1. 2014 soukromé právo opustilo rozlišování mezi přímým jednáním právnické osoby (členy statutárního orgánu) a jejím zastoupením; členové statutárního orgánu právnické osoby jsou nadále považováni za její zástupce (srov. výslovné znění § 164 odst. 1 o. z.).

24. Obecně platí, že člen statutárního orgánu je oprávněn zastupovat právnickou osobu ve všech záležitostech; svědčí mu tudíž ničím neomezené zástupčí oprávnění (§ 164 odst. 1 o. z.). Výjimky z tohoto pravidla upravuje zákon, popř. v souladu se zákonem zakladatelské právní jednání.

25. Právnická osoba si tvoří orgány buď o jednom členu (a pak jde o individuální orgán), anebo o více členech (a pak jde o orgán kolektivní) [§ 152 odst. 1 o. z.]. Z toho také vychází § 164 odst. 2 věta první o. z., podle něhož je-li působnost statutárního orgánu svěřena více osobám, tvoří kolektivní statutární orgán. Z uvedeného pravidla upravují výjimku např. § 44 odst. 5 a § 194 odst. 1 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) [dále jen „z. o. k.“], z nichž plyne, že má-li společnost s ručením omezeným více jednatelů, představuje každý z nich individuální statutární orgán (neurčí-li společenská smlouva, že více jednatelů tvoří kolektivní orgán – § 44 odst. 5 a § 194 odst. 2 z. o. k.).

26. Má-li právnická osoba kolektivní statutární orgán, anebo má-li více individuálních statutárních orgánů (např. společnost s ručením omezeným s více jednatelem, kteří netvoří kolektivní orgán), svědčí (neomezené) zástupčí oprávnění podle § 164 odst. 1 o. z. každému členu statutárního orgánu. Nicméně zakladatelské právní jednání může upravit způsob zastupování členy statutárního orgánu odlišně; může tak např. určit, že právnickou osobu musí zastupovat vždy více členů statutárního orgánu společně (tzv. „pravidlo čtyř či více očí“), může svěřit zástupčí oprávnění pouze některým členům statutárního orgánu (např. toliko předsedovi) apod. (§ 164 odst. 2 věta druhá o. z.).

27. Ustanovení § 164 odst. 2 o. z. dopadá i na právnické osoby s více individuálními statutárními

orgány; opačný závěr by znamenal, že členové jejich (individuálních) statutárních orgánů je zastupují bez dalšího ve všech záležitostech samostatně (§ 164 odst. 1 o. z.) a zakladatelské právní jednání nemůže určit (s využitím pravidla vyjádřeného v § 164 odst. 2 větě druhé o. z.) jinak.

28. Je-li způsob zastupování právnické osoby členy jejího statutárního orgánu určený zakladatelským právním jednáním zapsán ve veřejném rejstříku, mohou členové statutárního orgánu právnickou osobu zastupovat (činit za ni právní jednání) zásadně (srov. zejména výjimku upravenou v § 164 odst. 2 in fine o. z.) pouze v souladu s tímto způsobem.

29. Shora popsané závěry Nejvyšší soud vyložil již v usneseních ze dne 30. 9. 2015, sp. zn. [29 Cdo 880/2015](#), a ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. [29 Cdo 387/2016](#), uveřejněných pod čísly 20/2016 a 10/2019 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále též jen „R 20/2016“ a „R 10/2019“).

30. Jsou-li členové statutárního orgánu právnické osoby považováni za její zástupce, je třeba na ně – v rozsahu, v němž zvláštní úprava orgánů právnických osob neurčuje (jakožto *lex specialis*) odlišně – aplikovat všeobecná ustanovení upravující zastoupení (tj. ustanovení Dílu 1 Hlavy III Části první o. z.) [např. aplikaci § 438 a 439 o. z. vylučuje zvláštní úprava obsažená v ustanovení § 164 o. z., k předpokladům aplikace § 437 o. z. na členy statutárního orgánu obchodní korporace pak srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 12. 2015, sp. zn. [29 Cdo 4384/2015](#), uveřejněné pod číslem 102/2016 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, odst. 21].

31. Pro posouzení, zda lze na členy statutárního orgánu aplikovat i zvláštní úpravu smluvního, popř. zákonného zastoupení (tj. ustanovení Dílu 2, resp. Dílu 3 Hlavy III Části první o. z.), je nutné zodpovědět otázku, zda je zastoupení právnické osoby členy jejího statutárního orgánu zastoupením smluvním, zákonným či zastoupením svého druhu (*sui generis*), na něž zvláštní úprava smluvního či zákonného zastoupení nedopadá.

32. V odborné literatuře lze nalézt všechny v úvahu přicházející názory. Někteří autoři dovozují, že jde o zastoupení smluvní [srov. např. Pokorná, J. in: Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I* (§ 1 až 654), Wolters Kluwer, Praha, 2014, s. 1089], jiní se kloní k závěru, podle něhož jde o zastoupení zákonné [srov. např. Dvořák, T. in: Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I* (§ 1 až 654), Wolters Kluwer, Praha, 2014, s. 536; Eichlerová, K. in: Černá, S., Plíva, S. a kol. *Podnikatel a jeho právní vztahy*, Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, Praha, 2013, s. 17; Juráš, M. *Zastoupení právnické osoby v civilním právu – aktuální problémy. Právní rozhledy*, 12/2014, s. 428-432; Havel, B. *Konflikt zájmů při správě obchodních korporací (vztah § 437 odst. 2 o. z. a § 54 a násl. z. o. k.)*, *Právní rozhledy*, 8/2015, s. 272-275], a konečně další plédují pro názor, že jde o zastoupení *sui generis* [např. Lasák, J. in: Lavický P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář. 1. vydání* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 842; či Dědič, J. *Úprava konfliktů zájmů v zákoně o obchodních korporacích ve vazbě na nový občanský zákoník. Právní rozhledy* 15-16/2014, s. 524-532].

33. Jakkoliv je vztah mezi členem statutárního orgánu a právnickou osobou, o jejíž orgán jde, vztahem smluvním (vzniká na základě souhlasného projevu vůle právnické osoby a dotčeného člena), rozsah zástupčího oprávnění je primárně upraven zákonem a v jeho mezích zakladatelským právním jednáním (srov. důvody R 10/2019). Člena statutárního orgánu nelze považovat za zmocněnce právnické osoby (jednajícího na základě plné moci), ale ani za typického zákonného zástupce, či dokonce opatrovníka právnické osoby. S ohledem na specifika postavení člena statutárního orgánu se Nejvyšší soud kloní k závěru, že nejde ani o zástupce smluvního, ani o zástupce zákonného. Zastoupení členem statutárního orgánu je zastoupením svého druhu (*sui generis*), na něž nedopadá ani úprava smluvního zastoupení (§ 441 až 456 o. z.), ani úprava zastoupení zákonného (§ 457 až 488 o. z.).

II. K režimu dodatečného schválení právního jednání člena statutárního orgánu činěného za právnickou osobu

34. Zastupování právnické osoby navenek je jednou ze základních působností statutárního orgánu, již zásadně nelze statutárnímu orgánu odebrat, a to ani ujednáním v zakladatelském právním jednání (srov. R 10/2019). Nicméně v případě, že statutární orgán tvoří více osob, může být základní pravidlo (podle něhož samostatné zástupčí oprávnění náleží každému členu statutárního orgánu) modifikováno (v souladu se zákonem) zakladatelským právním jednáním.

35. Vyžaduje-li zakladatelské právní jednání, aby za právnickou osobu jednali alespoň dva členové statutárního orgánu společně (tzv. „pravidlo čtyř očí“), pak jedná-li za právnickou osobu toliko jeden člen statutárního orgánu, překračuje své zástupčí oprávnění (nemůže zastupovat samostatně – nebyli k tomu v souladu s § 164 odst. 2 in fine o. z. zmocněn – ale toliko společně s dalším členem statutárního orgánu). Určí-li zakladatelské právní jednání, že právnickou osobu může zastupovat toliko určitý člen statutárního orgánu (např. jeho předseda), ostatní členové statutárního orgánu tak činit (zásadně) nemohou. Jedná-li přesto některý z nich, jedná jako osoba, která k tomu není oprávněna.

36. V obou případech však přichází v úvahu, aby právnická osoba (jakožto zastoupený) jednání učiněné takovýmto neoprávněným zástupcem (tj. členem statutárního orgánu jednajícím buď bez zástupčího oprávnění, anebo toto zástupčí oprávnění překračujícím) dodatečně schválila. Jelikož člen statutárního orgánu není smluvním zástupcem, budou se pravidla pro dodatečné schválení řídit ustanovením § 440 o. z., nikoliv (i) ustanovením § 446 o. z. (výjimku může představovat situace, kdy člen statutárního orgánu bude jednat jako zmocněnec v souladu s § 164 odst. 2 in fine o. z. a překročí plnou moc).

37. S ohledem na úvahy odvolacího soudu o možné aplikaci § 431 o. z. (srov. stranu 7 napadeného rozhodnutí) Nejvyšší soud poznamenává, že označené ustanovení (jež neupravuje ratihabici, nýbrž důsledky překročení zástupčího oprávnění zástupcem podnikatele) nelze na překročení zástupčího oprávnění členem statutárního orgánu aplikovat.

38. Jakkoliv totiž čistě gramatický výklad (představující toliko prvotní přiblížení se textu právní normy, obsažené ve vykládaném ustanovení) naznačuje aplikovatelnost § 431 o. z. na členy statutárního orgánu právnické osoby – podnikatele (coby její zástupce), výklad historický, teleologický i systematický vede k závěru opačnému.

39. V § 430 a 431 o. z. zákonodárce převzal úpravu dříve obsaženou v § 15 a § 16 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále též jen „obch. zák.“). Ustanovení § 431 o. z. je převzato z § 15 odst. 2 obch. zák., který beze sporu dopadal toliko na zástupce uvedené v § 15 odst. 1 obch. zák. Dnes je tento typ zastoupení upraven v § 430 odst. 1 o. z. Jelikož z důvodové zprávy k návrhu občanského zákoníku nplyne, že by se zákonodárce hodlal odchýlit od převzaté úpravy, lze usuzovat, že jeho úmyslem bylo vztáhnout pravidlo obsažené v § 431 o. z. toliko na zástupce uvedené v § 430 odst. 1 o. z.

40. Tomu nasvědčuje i výklad systematický. Jelikož § 431 o. z. řeší toliko překročení zástupčího oprávnění, a nikoliv důsledky jednání bez zástupčího oprávnění, bylo by možné jej aplikovat pouze na situace, kdy člen statutárního orgánu své zástupčí oprávnění překračuje (typicky jedná-li sám, ačkoliv podle zakladatelského právního jednání mají jednat společně nejméně dva). Důsledky jednání člena statutárního orgánu, jemuž zástupčí oprávnění vůbec nesvědčí (viz výše), by podle § 431 o. z. řešit nešlo. Vztažení označeného ustanovení i na členy statutárního orgánu by tudíž znamenalo dvojitý režim řešení důsledků jednání členů statutárních orgánů v rozporu se způsobem zastupování určeným zakladatelským právním jednáním, což je z pohledu právní praxe jen obtížně

akceptovatelné.

41. Ostatně gramatický výklad (v jehož důsledku by mělo označené ustanovení dopadat na všechny zástupce podnikatele bez rozdílu) vede k (taktéž obtížně akceptovatelnému) závěru, podle něhož by podle § 431 o. z. byly posuzovány i situace, kdy např. smluvní zástupce podnikatele jedná ve věci nesouvisející s podnikáním. Ustanovení § 431 o. z. totiž (výslovně) neomezuje své užití toliko na jednání související s provozem závodu (což v případě jeho vztažení toliko na zástupce uvedené v § 430 odst. 1 o. z. není nutné).

III. K výkladu § 440 o. z.

42. Dodatečné schválení (ratihabice) je projevem vůle zastoupeného být vázán jednáním učiněným neoprávněným zástupcem (osobou, jež jednala bez zástupčího oprávnění, popř. jež své zástupčí oprávnění překročila); jako takové je právním jednáním zastoupeného.

43. Rozhodnutí o dodatečném schválení právního jednání náleží primárně do působnosti statutárního orgánu právnické osoby (§ 163 o. z.). V režimu obchodních korporací bude takové rozhodnutí zpravidla spadat pod obchodní vedení korporace. Jde-li o statutární orgán kolektivní, popř. o více individuálních statutárních orgánů, je nutné dodržet pravidla pro přijetí rozhodnutí stanovená zákonem, popř. zakladatelským právním jednáním (srov. zejména § 156 o. z., § 195 odst. 1 věta druhá z. o. k., § 440 z. o. k. a § 708 odst. 3 z. o. k.). U právnických osob - podnikatelů (především u obchodních korporací) mohou kromě statutárního orgánu o dodatečném schválení právního jednání rozhodnout též další osoby, které byly při provozu obchodního závodu pověřeny činnostmi, jež zahrnuje i schvalované právní jednání. Z pohledu vázanosti zastoupeného (právnické osoby) projevem vůle (dodatečným schválením právního jednání) však není významné, zda právnická osoba (její orgán) přijala rozhodnutí o dodatečném schválení (srov. § 162 o. z.).

44. Projevit vůli být vázán jednáním učiněným neoprávněným zástupcem může za právnickou osobu zásadně každý, kdo by byl oprávněn tuto právnickou osobu zastoupit při dotčeném (schvalovaném) právním jednání (může-li někdo právnickou osobu zavázat tím, že ji zastoupí při samotném právním jednání, může ji zavázat i tím, že takové jednání, učiněné neoprávněným zástupcem, za právnickou osobu schválí). Mohou tak tedy učinit členové statutárního orgánu způsobem určeným zakladatelským právním jednáním (např. s dodržením pravidla čtyř očí), může tak učinit osoba, která by mohla při schvalovaném jednání právnickou osobu - podnikatele zastoupit v souladu s § 430 odst. 1 o. z., může tak učinit prokurista (jde-li o schválení právního jednání učiněného při provozu závodu) či jiný zmocněnec (spadá-li schvalované právní jednání do rozsahu udělené plné moci), popř. jiní zástupci, splňující předestřený základní předpoklad, totiž že by mohli právnickou osobu zastoupit již při schvalovaném právním jednání (opatrovník, likvidátor, vedoucí odštěpeného závodu atd.).

45. Občanský zákoník neupravuje formu dodatečného schválení. Jelikož obecně platí, že každý má právo zvolit si pro své právní jednání libovolnou formu, není-li omezen ujednáním či zákonem (§ 559 o. z.), lze dovozovat, že volba formy dodatečného schválení závisí na zastoupeném (právnické osobě). A to i tehdy, kdy zákon pro schvalované právní jednání formu stanoví. Ke shodnému závěru dospěla jak judikatura v poměrech právní úpravy účinné do 31. 12. 2013 (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 4. 2017, sp. zn. [21 Cdo 2494/2016](#), uveřejněný pod číslem 148/2018 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek), tak i komentářová literatura (Melzer, F. in: Melzer, F., Tégl, P. a kol. Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III, § 419-654, Praha: Leges, 2014, s. 90). Vždy však musí být zjevné, že k tomu oprávněná osoba projevuje vůli jako zástupce právnické osoby dodatečně schválit určité právní jednání, učiněné za právnickou osobu neoprávněným zástupcem. Za splnění této podmínky může mít dodatečné schválení i „podobu“ plnění závazků převzatých za právnickou osobu neoprávněným zástupcem.

46. K dodatečnému schválení by mělo dojít bez zbytečného odkladu poté, kdy se o jednání, jakož i o tom, že je za ni učinil neoprávněný zástupce, právnická osoba dozví (obecně k počítání lhůty „bez zbytečného odkladu“ srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2013, sp. zn. [32 Cdo 2484/2012](#), nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2015, sp. zn. [29 Cdo 2970/2013](#)). Právnická osoba se o těchto skutečnostech dozví tehdy, když se o nich dozví některý z členů statutárního orgánu odlišný od člena, který neoprávněně jednal, popř. jiná osoba, jejíž vědomost o této skutečnosti lze přičítat právnické osobě (obecně k okruhu takových osob srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 11. 2017, sp. zn. [29 Cdo 4554/2015](#), uveřejněný pod číslem 9/2019 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

47. Schválí-li právnická osoba dodatečně právní jednání, která za ni učinil neoprávněný zástupce, je tímto právním jednáním vázána od počátku (ex tunc). Od dodatečného schválení právního jednání (ratihabice) je proto nutné odlišit dodatečné (sukcesivní) jednání dalšího člena (dalších členů) statutárního orgánu právnické osoby uplatňující tzv. pravidlo čtyř či více očí. V takovém případě [kdy je zpravidla od počátku zřejmé, že za právnickou osobu jednají (budou jednat) členové statutárního orgánu společně] se právní jednání stává účinným až okamžikem, kdy vůli projeví poslední z nich (ex nunc).

48. Zastoupený může postupem podle § 440 o. z. dodatečně schválit právní jednání učiněné neoprávněným zástupcem i tehdy, nebyla-li třetí osoba (adresát právního jednání) v dobré víře, že jednajícímu svědčí zástupčí oprávnění. Jinak řečeno, dobrá víra třetí osoby v zástupčí oprávnění jednajícího není podmínkou ratihabice podle § 440 o. z. Je však předpokladem pro případnou vázanost samotného neoprávněného zástupce (dodatečně neschváleným) právním jednáním ve smyslu § 440 odst. 2 o. z. (srov. vazbu mezi první a druhou větou § 440 odst. 2 o. z.; v literatuře viz např. Melzer, F., op. cit. výše, s. 63 a 64). Jinými slovy, není-li třetí osoba (adresát právního jednání) v dobré víře, že jednajícímu svědčí zástupčí oprávnění, nemůže na jednajícím požadovat, aby splnil, co bylo ujednáno, anebo aby nahradil škodu.

49. Je-li ze způsobu zastupování právnické osoby členy statutárního orgánu zapsaného ve veřejném rejstříku právnických osob [§ 25 odst. 1 písm. g) zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěřenských fondů; dále též jen „z. v. r.“] zřejmé, že právnickou osobu zastupují pouze dva nebo více členů statutárního orgánu společně, osoba, s níž je jednáno, zpravidla nebude [s ohledem na princip formální a materiální publicity veřejného rejstříku (vyjádřený v § 3 a 8 z. v. r.)] v dobré víře o tom, že pouze jeden člen statutárního orgánu právnické osoby může takovou právnickou osobu zastoupit. Nedostatek dobré víry třetí osoby vede k tomu, že dodatečně neschválené právní jednání neváže ani zastoupenou právnickou osobu, ani neoprávněného zástupce.

IV. Promítnutí uvedených závěrů do poměrů projednávané věci

50. Odvolací soud správně posuzoval, zda jednání učiněné jednatelem L. H. za dovolatelku (uzavření smlouvy) v rozporu se způsobem zastupování zapsaným v obchodním rejstříku dovolatelka dodatečně schválila postupem podle § 440 o. z. Správným je pak i závěr, podle něhož mohlo být dodatečně schválení učiněno i konkludentně, např. splněním (části) závazků převzatých smlouvou (poukázáním části ceny).

51. Nicméně odvolací soud pochybil, nezabýval-li se tím, zda dovolatelka byla při tvrzeném konkludentním jednání, spočívajícím v poukázání části ceny dle smlouvy, zastoupena osobou oprávněnou projevit za ni vůli dodatečně schválit smlouvu (nezkoumal, kdo o provedení příslušných plateb rozhodl a kdo je provedl). Za daného stavu není (zatím) možné uzavřít, že dovolatelka (prostřednictvím k tomu oprávněné osoby) projevila v souladu s § 440 o. z. vůli být vázána uzavřenou smlouvou.

52. Přinejmenším předčasný (s ohledem na absenci posouzení, zda žalovaní byli v dobré víře v zástupčí oprávnění jednatele jednajícího v rozporu se zápisem v obchodním rejstříku) je pak i závěr odvolacího soudu, podle něhož by v případě absence dodatečného schválení byl smlouvou vázán sám L. H.

53. Konečně nesprávná je pak i úvaha odvolacího soudu, podle níž, byl-li by ze smlouvy vázán toliko L. H. a poukázal-li by žalovaným bez právního důvodu peněžní prostředky dovolatelky, nevznikl by dovolatelce nárok na vydání bezdůvodného obohacení vůči žalovaným, ale toliko nárok na náhradu škody vůči jednateři (k souběhu obou nároků ve skutkově obdobné situaci srov. rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2015, sp. zn. [31 Cdo 2307/2013](#)).

54. Jelikož řešení právní otázky, na které napadené rozhodnutí spočívá, není správné a dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř. byl uplatněn právem, Nejvyšší soud, aniž ve věci nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), rozsudek odvolacího soudu zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.). Důvody, pro které nemohlo obstát rozhodnutí odvolacího soudu, dopadají i na rozhodnutí soudu prvního stupně; Nejvyšší soud proto zrušil i je a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.).

55. Právní názor dovolacího soudu je pro soudy nižších stupňů závazný (§ 243g odst. 1 část první věty za středníkem o. s. ř., § 226 odst. 1 o. s. ř.).